

25.9.2002

1574/4/01

Ratkaisija: Apulaisoikeusasiamies Petri Jääskeläinen

Esittelijä: Esittelijä Terhi Arjola

KYSYMYS PUOLUSTAJAN MÄÄRÄÄMISESTÄ SYYTEHARKINNAN AIKANA

Arvostelette 4.6.2001 eduskunnan oikeusasiamiehelle osoittamassanne kantelukirjoituksessa Kouvolan käräjäoikeuden 27.4.2001 puolustajan määräämistä koskevassa asiassa 01/1005 antamaa päätöstä numero 1213.

Katsotte, että käräjäoikeus on menetellyt virheellisesti hylätessään puolustajan määräämistä koskevan vaatimuksenne sillä perusteella, että esitutkinta asiassa oli päättynyt eikä asia ollut vielä vireillä käräjäoikeudessa. Katsotte, että teille olisi tullut määrätä puolustaja.

Pyydätte eduskunnan oikeusasiamiestä ryhtymään asianmukaisiin toimenpiteisiin käräjäoikeuden menettelyn johdosta.

Kirjoituksenne johdosta on hankittu selvitystä --- ja käräjätuomari A:lta. Selvitys oheistetaan tiedoksenne.

Vastauksena kanteluunne ilmoitan Teille seuraavan.

Oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain 2 luvun 1 §:n 1 momentin mukaan rikoksesta epäillyllä on oikeus itse huolehtia puolustuksestaan esitutkinnassa ja oikeudenkäynnissä. Säännöksen 2 momentin 1 kohdan mukaan epäillyn pyynnöstä hänelle on määrättävä puolustaja, jos häntä epäillään tai hänelle vaaditaan rangaistusta rikoksesta, josta ei ole säädetty lievempää rangaistusta kuin neljä kuukautta vankeutta, tai tällaisen rikoksen yrityksestä tai osallisuudesta siihen. Säännöstä koskevan hallituksen esityksen (HE 132/1997) mukaan puolustaja voitaisiin määrätä esitutkintaa ja oikeudenkäyntiä varten. Hallituksen esityksessä korostetaan, että puolustaja on esitutkinnassa tärkeä muun muassa sen vuoksi, että sen aikana kerätään aineisto, jonka varaan syyteharkinta perustuu. Laissa tai hallituksen esityksessä ei ole mainittu mitään puolustajan määräämisestä syyteharkinnan aikana.

Kantelunne tarkoittamassa asiassa puolustajan määräämistä koskevaa pyyntöä ratkaistaessa asian esitutkinta on ollut päättynyt ja asia on ollut syyttäjällä syyteharkinnassa. Laissa ei ole selvästi säädetty rikoksesta epäillyn oikeudesta saada puolustaja asian ollessa syyteharkinnassa. Myös lain esitöiden valossa puolustajan määräämistä syyteharkinnan aikana voidaan pitää jossain määrin tulkinnanvaraisena kysymyksenä.

Kouvolan käräjäoikeus on ratkaissut asian sille lain mukaan kuuluvan harkintavallan nojalla. Tästä syystä en puutu käräjäoikeuden menettelyyn.

Yleisellä tasolla totean kuitenkin, että käsitykseni mukaan oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain 2 luvun 1 §:ää ei voi kategorisesti tulkita niin, että syyteharkinnan aikana ei voitaisi määrätä puolustajaa. Oikeus saada edellytykset valmistella puolustustaan ja puolustautua oikeudenkäyntiavustajan välityksellä ovat perus- ja ihmisoikeutena olevan oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin

elementtejä. Tässä valossa oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain 2 luvun 1 §:ää pitäisi mielestäni tulkita perusoikeusmyönteisesti ja ihmisoikeusystävällisesti niin, että puolustaja voidaan määrätä myös syyteharkinnan aikana ainakin silloin, kun siihen on esitutkinta- tai oikeudenkäyntivaiheeseen rinnastettavissa olevaa tarvetta.

Puolustajan määrääminen voi olla tarpeen esimerkiksi lisätutkintapyynnön tai sellaisen valmistelua varten. Esitutkintalain 15 §:n 3 momentin mukaan asianosaisen pyytämistä tutkintatoimenpiteistä päättää syyttäjä, kun asia on siirtynyt syyttäjälle. Puolustajan määrääminen syyteharkinnan aikana voi olla tarpeen myös esimerkiksi esitutkintalain 42 §:n 2 momentin mukaista suullista neuvottelua varten.

Saatan tämän yleisen käsitykseni A:n tietoon lähettämällä hänelle jäljennöksen tästä vastauksestani.

Totean, että Teillä olisi ollut mahdollisuus valittaa puolustajan määräämistä koskevasta päätöksestä Kouvolan hovioikeuteen. Se on normaali käräjäoikeuden päätöksiä koskeva oikeus-suojakeino.

Lisäksi totean, että käräjätuomari A:n antaman selvityksen mukaan syyttäjä on 13.6.2001 tehnyt kantelussa tarkoitetussa asiassa osaltanne syyttämättäjättämispäätöksen.

Kirjoituksenne liitteet palautetaan ohessa.